

Krystyna Pożaryska

Data urodzenia: 29 października 1914

Miejsce urodzenia: Warszawa

Data śmierci: 21 października 1989

Miejsce śmierci: Warszawa

Rodzice: Edward Wacław Maliszewski, Władysława Zofia (z domu Freyer)

Profesja: paleontolożka, mikropaleontolożka, profesor Polskiej Akademii Nauk

Słowa kluczowe: geologia, mikropaleontologia, paleontologia, Uniwersytet Warszawski, Polska Akademia Nauk, środowisko międzynarodowe, stratygrafia, sedimentologia

Biogram ¹

Krystyna Pożaryska urodziła się 29 października 1914 roku jako córka Edwarda Wacława Maliszewskiego – potomka zubożałej rodziny szlacheckiej – i wywodzącej się z rodziny dawnych imigrantów niemieckich Władysławy Zofii (z domu Freyer). Różne wzorce reprezentowane przez ojca (katolicyzm, polskość) i matkę (protestantyzm, niemieckość) przyczyniły się do tego, że ich córka – wzrastająca w atmosferze wielokulturowości – wyróżniała się później znajomością języków obcych (francuski, angielski, rosyjski) i aktywnością naukową w wymiarze międzynarodowym.

W latach 1924-1932 Krystyna Maliszewska uczyła się kolejno w Państwowym Gimnazjum im. Królowej Jadwigi i Gimnazjum im. Cecylii Plater-Zyberkówny w Warszawie. Naukę kontynuowała na Uniwersytecie Warszawskim, decydując się na studia geograficzne. Dyplom magistra filozofii w zakresie geografii otrzymała w 1937 roku, ale nie planowała wiązać swej przyszłości zawodowej z tym kierunkiem. Już w trakcie studiów jej zainteresowania badawcze zaczęły koncentrować się wokół geologii – we własnym zakresie uzupełniała wiedzę z biologii i chemii oraz zbliżyła się do naukowców z Zakładu Geologii i Paleontologii. W tym czasie poznała również swojego przyszłego męża, początkującego mikropaleontologa Władysława Pożaryskiego. Ich ślub odbył się w marcu 1937 roku.

Jeszcze przed wybuchem drugiej wojny światowej Krystyna Pożaryska została zatrudniona na stanowisku młodszego asystenta w Zakładzie Geologii i Paleontologii, prowadząc również badania terenowe z ramienia Polskiego Instytutu Geologicznego. Konflikt

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

zbrojny przerwał jej rozwijającą się karierę naukową, choć w miarę możliwości badaczka starała się kontynuować rozpoczęte wcześniej zadania, bazując na sporządzanych wcześniej notatkach i opracowaniach. Już 1 marca 1945 roku powróciła do pracy na Uniwersytecie Warszawskim, z którym pozostała związana do 1953 roku, kiedy to przeniesiono ją do Zakładu Paleozoologii (później Zakładu Paleobiologii Polskiej) Polskiej Akademii Nauk. Dodatkowo, w latach 1945-1948, pracowała w Polskim Instytucie Geologicznym. Pożaryska stopniowo awansowała w naukowej hierarchii, wyróżniając się do tego stopnia, że w pewnym momencie brano pod uwagę nadanie jej tytułu profesora nadzwyczajnego z pominięciem stopnia docenta (choć ostatecznie do tego nie doszło).

Zakres zainteresowań badawczych Krystyny Pożaryskiej był bardzo rozległy. Od końca lat 30. do początków lat 80. zajmowała się między innymi stratygrafią, problematyką otwornic i osadów głównej kredy na terenie Polski niżowej, analizami mineralogicznymi i mikroskopowymi szlifów, badaniami nad kredą i trzeciorzędem w Polsce pozakarpackiej oraz nad mikrofauną paleogeńską i mikrofauną priabonu. Jej nazwisko jako wybitnej mikropaleontolożki cieszyło się dużą renomą za granicą. Współpracowała między innymi z Fritzem Brotzenem ze Szwecji oraz wieloma innymi naukowcami z Danii, Republiki Federalnej Niemiec, Związku Radzieckiego, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Holandii, Francji i Wielkiej Brytanii. Została również członkiem Wschodnioniemieckiej Akademii Nauk Przyrodniczych – Leopoldiny, Niemieckiego Towarzystwa Paleontologicznego i Belgijskiego Towarzystwa Geologicznego. Wyniki swoich badań prezentowała na różnych kongresach i zjazdach międzynarodowych, między innymi w Czechosłowacji, Związku Radzieckim, Tunezji i Meksyku. Wśród opublikowanych prac Pożaryskiej można wymienić na przykład „Stratygrafię plejstocenu w dolinie dolnej kamiennej” (1948) i „Zagadnienia sedymentologiczne górnego mastrychtu i danu okolic Puław” (1952). Jej całociowy dorobek naukowy liczy się na od 132 do 134 pozycji. Choć jej mąż – Władysław Pożaryski – uważał, że jego żona była bardziej doceniana za swoje zasługi na polu nauki poza Polską, to jednak otrzymała dwa istotne wyróżnienia krajowe. W 1955 roku została odznaczona Medalem 10-lecia Polski Ludowej. Natomiast w 1968 roku otrzymała indywidualną nagrodę II stopnia decyzją Komitetu Nagród Państwowych.

Krystyna Pożaryska zmarła 21 października 1989 roku w Warszawie. Zasłużyła się ogromnie dla rozwoju polskiej i światowej (mikro)paleontologii. Na jej osiągnięcia warto również zwrócić uwagę z perspektywy genderowej. Środowisko naukowe, wśród którego przebywała, było silnie zmaskulinizowane, a Pożaryskiej – jako kobiecie – udało się na tym polu odnieść sukces na skalę międzynarodową. Jej emancypacyjny wpływ na przecieranie

przez kobiety kolejnych szlaków w świecie nauki został doceniony przez Ernesta Key'a, redaktora naczelnego przedsięwzięcia „The World Who's Who Women”. Biogram Krystyny Pożaryskiej został opublikowany w trzeciej edycji publikacji w latach 70. Tego rodzaju inicjatywa zakładała uhonorowanie kobiet z całego świata, które wyróżniały się swym aktywizmem na różnych polach działalności publicznej.

Bibliografia

Źródła:

Archiwum Akt Nowych, Komitet Nagród Państwowych w Warszawie, sygn. 2/1650/0.

Archiwum Akt Nowych, Ministerstwo Edukacji Narodowej w Warszawie, sygn. 2/2521/0.

Archiwum Akt Nowych, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego w Warszawie, sygn. 2/317/0.

Archiwum Polskiej Akademii Nauk, Materiały Krystyny Pożaryskiej (1914-1989), sygn. III-277.

Pożaryski Władysław, *Krystyna Pożaryska 1914-1989*, „Przegląd Geologiczny” 2000, t. 48, nr 11, s. 961-962.